

Magdalena Żemojtel-Piotrowska
Instytut Psychologii
Uniwersytet Gdański

Partycypacja polityczna kobiet – wybory samorządowe 2010 na przykładzie województwa mazowieckiego i pomorskiego: raport

Wprowadzenie

Celem opracowanego raportu jest analiza udziału kobiet w wyborach samorządowych oraz skuteczności tych działań w postaci wyboru na stanowisko związane ze sprawowaniem władzy na szczeblu lokalnym na przykładzie województwa pomorskiego i mazowieckiego.

Udział kobiet w polityce jest ważnym zagadnieniem społecznym. Fakt niedoreprezentowania kobiet w polityce jest powszechnie zauważany, nie tylko w Polsce, ale i w Europie. Jak wskazują dane Eurobarometru (2005) badani Europejczycy w przytłaczającej większości (71% mężczyzn i 77% kobiet) uważają scenę polityczną za zdominowaną przez mężczyzn.

Przystępując do analizy udziału kobiet w wyborach samorządowych i obejmowanie przez nie stanowisk we władzach lokalnych należy wziąć pod uwagę liczne uwarunkowania. Można podzielić je na czynniki zewnętrzne i wewnętrzne przyjmując za punkt odniesienia osobę kandydatki na stanowisko polityczne.

Czynniki wewnętrzne decydują o samym fakcie ubiegania się o stanowisko, a także o skuteczności podejmowanych działań, wreszcie – o sposobie realizowania zadań związanych z zajmowanym stanowiskiem. Ten ostatni element zostanie w raporcie pominięty jako wykraczający poza tematykę opracowania. Do czynników tych możemy zaliczyć między innymi motywacje kandydatki, jej kompetencje, zainteresowanie polityką, sposób prowadzenia przez nią kampanii. Do czynników zewnętrznych możemy z kolei zaliczyć kwestie związane z możliwością kandydowania na danej liście wyborczej i miejsce na liście, wysokość funduszy na kampanię, ordynację wyborczą, poparcie przez wyborców.

Udział kobiet w polityce – uwarunkowania

W polityce występuje silne niedoreprezentowanie kobiet (Skarżyńska, 2005). Przykładem może być procentowy udział kobiet w parlamencie polskim w poszczególnych partiach politycznych (por. tabela 1).

Tabela 1

Udział kobiet w poszczególnych partiach parlamentarnych w Polsce (kadencja 2007-2010)

partia	LiD	PSL	PO	PiS	MN
% (n)	20,76 (11)	3,23 (1)	22,49 (47)	19,88 (33)	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PKW z 2007 r.

To niedoreprezentowanie kobiet w polityce bywa wiązane z szerszym problemem dyskryminacji kobiet w życiu zawodowym i publicznym, zwłaszcza w opracowaniach socjologicznych. Analizy te opierają się albo na wynikach sondaży przeprowadzanych na próbach reprezentatywnych, albo na bardziej obiektywnych wskaźnikach rozwoju społeczno-ekonomicznego społeczeństw.

Dane sondażowe odzwierciedlają panujące w społeczeństwie przekonania i postawy na temat rzeczywistości społecznej, na przykład roli kobiety w życiu zawodowym, publicznym i rodzinnym.

Przekonania te są odzwierciedleniem panujących stereotypów, ale też obserwacji praktyk życia codziennego, stanowią ponadto źródło informacji o akceptacji społecznej pewnych rozwiązań systemowych, jak na przykład opinie na temat wprowadzenia parytetu płci przy układaniu list wyborczych.

Jednak opinie na temat świata społecznego, choć bardzo istotne przy wyjaśnianiu zachowań jednostek (w tym interesujących z punktu widzenia tego opracowania zachowań wyborczych i decyzji o kandydowaniu na stanowisko polityczne) są niewystarczającym źródłem wiedzy o stanie faktycznym. Dlatego bardziej miarodajne jest obliczanie wskaźników rozwoju społeczno-gospodarczego. Najbardziej znanym wskaźnikiem stosowanym w naukach ekonomicznych i społecznych jest *Human Development Index*, oparty na 3 składowych: wskaźniku alfabetyzacji, oczekiwanej długości życia przy narodzinach oraz dochodowi na jednego mieszkańca (GDP). Przyjęcie tego wskaźnika pozwala na dokonywanie porównań między społeczeństwami. Na bazie HDI opracowano też wskaźnik GDI (*Gender Development Index*), będący miarą nierówności płciowych. Polska pod względem GDI zajmuje 38 miejsce na 155 uwzględnionych społeczeństw. Z punktu widzenia partycypacji w życiu publicznym, najbardziej interesującym elementem GDI jest wskaźnik

partycypacji kobiet (w stosunku do mężczyzn) w życiu publicznym – pod tym względem w 2007 roku Polska zajmowała 29 miejsce.

Renzetti i Curran (2005) przeprowadziły własne obliczenia udziału kobiet w parlamentach i rządach światowych w roku 1997. W krajach Europy Zachodniej udział kobiet w rządach krajowych oscylował wokół 21 %, natomiast w byłych krajach komunistycznych – 10%. Tak więc niska partycypacja kobiet w obejmowaniu stanowisk publicznych jest zjawiskiem powszechnym.

Przyczyn takiego stanu rzeczy jest wiele (por. np. Cwalina i Falkowski, 2006, Pratto, 2002, Siemieńska, 2000, Skarżyńska, 2005). Renzetti i Curran (2008) wskazują na następujące czynniki odpowiadające za nierówną reprezentację kobiet i mężczyzn w polityce: (1) socjalizację do ról płciowych, (2) trudności w realizacji zadań politycznych u kobiet wynikające z zaangażowania w organizację życia rodzinnego, (3) niższe kwalifikacje kobiet; (4) dyskryminacja i uprzedzenia ze strony wyborców i ze strony samego systemu politycznego (wymogów urzędu). Analizując jednak szereg danych empirycznych uznają czynniki socjalizacyjne i niższe kwalifikacje kobiet za nie udowodnione. Randall (1987) również wskazuje na czynniki socjalizacyjne, związane z zasobami oraz na czynniki sytuacyjne, głównie związane z sytuacją rodzinną. Bardzo ważnym czynnikiem negatywnie wpływającym na udział kobiet w polityce jest też niedoszacowywanie ich szans wyborczych (Skarżyńska, 2005). Renzetti i Curran (2008) wskazują ponadto na efekt sprawującego urząd jako istotny czynnik podtrzymujący nierównowagę w obejmowaniu stanowisk publicznych przez kobiety oraz na niższe fundusze na kampanie polityczne kobiet.

Alternatywną listę czynników wymienianych w literaturze na temat niższej partycypacji kobiet w polityce przedstawia Skarżyńska (2005). Są to: (1) czynniki psychologiczne, w tym mniejsze zainteresowanie polityką, niższe zdolności przywódcze, (2) socjalizacja; (3) tradycyjna rola kobiety (rola matki-Polki); (4) brak poparcia kobiet przez kobiety; (5) czynniki organizacyjno-instytucjonalne (np. niższe fundusze na kampanię, ordynacja wyborcza, niedocenywanie szans wyborczych); (6) zjawisko szklanego sufitu i (7) sprzeciw społeczny.

Analizując czynniki odpowiedzialne za niski udział kobiet w polityce należy uwzględnić de facto dwie osobne kwestie – pierwszą z nich jest chęć ubiegania się o stanowisko, drugi – fakt wyboru bądź nie na nie.

Chcąc zwiększyć udział kobiet w polityce należy prowadzić działania zarówno w obszarze czynników zachęcających kobiety do udziału w polityce (kandydowania, udziału w wyborach), jak i działania w obszarze decyzji podejmowanych przez wyborców. Z tego

względu analizując przyczyny niskiej partycypacji należy również uwzględnić obie sfery potencjalnych przyczyn tego stanu rzeczy.

Czynniki związane z aktywnym udziałem w polityce – czy kobiety chcą angażować się w życie publiczne?

Analizując różne przejawy aktywności politycznej Skarżyńska (2005) wyróżniła 5 odrębnych grup zachowań: zachowania wyborcze, zaangażowanie poznawcze (czyli zainteresowanie polityką), udział w protestach, przynależność do partii i niekonwencjonalną aktywność afirmacyjną (np. spotkania z politykami, wsparcie dla partii politycznych). Te sfery zachowań politycznych są względnie niezależne od siebie i posiadają różne uwarunkowania. Generalnie, wszelkiej aktywności politycznej sprzyjają określone wartości i motywy, wyższy poziom rozwoju moralnego, potrzeby – głównie władzy i osiągnięć, ale także afiliacji oraz czynniki psychologiczne wpływające na ocenę prawdopodobieństwa sukcesu: poczucie własnej skuteczności, odporność na stres, poczucie wpływu na rzeczywistość (Skarżyńska, 2005).

Udział w kampanii politycznej i chęć kandydowania na stanowisko publiczne jest jednak specyficznym rodzajem zaangażowania politycznego. Z badań Siemieńskiej (2002) wynika, że w aktywność niekonwencjonalną, a więc taką, która wymaga bardziej osobistego zaangażowania, bardziej angażują się osoby młodsze, lepiej wykształcone, zainteresowane polityką, o wyższym poziomie zaufania i płci męskiej. Natomiast w badaniu nad predyktorami aktywności politycznej młodzieży zrealizowanej na próbie młodzieży ponadgimnazjalnej z terenu Trójmiasta Żemojtel-Piotrowska i Piotrowski (2009) wykazali, że zamiarowi osobistej partycypacji politycznej (w tym. m.in. chęci kandydowania na posła/radnego) sprzyja młodszy wiek, autorytaryzm, niższa alienacja i niższa wiara w grę o sumie zerowej, natomiast płeć okazała się predyktorem nieistotnym. Podobnie, płeć nie była istotnym predyktorem udziału w wyborach.

Czy czynniki sprzyjające zaangażowaniu politycznemu i decyzji o udziale w wyborach są „wrażliwe” na płeć?

W badaniach OBOP z 2000 roku mężczyźni deklarują wyższe zainteresowanie polityką od kobiet. Kobiety rzadziej uczestniczą też w wyborach, choć różnice te są niewielkie (od 1 do 7% w latach 2000-2005) i z pewnością nie tłumaczą tak dużej dysproporcji między obiema płciami w zakresie obejmowania funkcji publicznych.

W przypadku kobiet decyzje o zaangażowaniu politycznym uwarunkowane są specyficznymi czynnikami. Uwarunkowania te są analizowane głównie przez badaczki amerykańskie (por. Skarżyńska, 2005). Są to w kolejności: środowisko rodzinne, osobowość,

specyficzne wydarzenia życiowe, przekonania polityczne, przypadkowy kontakt z ruchem kobiecym, relacje z matkami i motywacja prospołeczna.

Różnice między kobietami a mężczyznami dotyczą nie tylko samego zainteresowania polityką, ale też motywów ewentualnego zaangażowania. Jedne z największych badań międzykulturowych dotyczących wartości i różnic między płciami w zakresie ich cenięcia przeprowadzili Schwartz i Rubels (2005). Z badań tych wynika, że kobiety bardziej cenią sobie takie wartości jak życzliwość i uniwersalizm, natomiast mężczyźni są bardziej przywiązani do takich wartości jak władza, stymulacja, hedonizm, osiągnięcia i samokierowanie. Różnice te były małe, natomiast najsilniej ujawniały się w zakresie wartości władzy. Ponieważ wartości indywidualistyczne, takie jak samokierowanie sprzyjają osobistemu zaangażowaniu politycznemu – są wyższe u działaczy politycznych (Skarżyńska, 1996), a wartości kolektywistyczne, jak życzliwość czy uniwersalizm wiążą się z działaniami zbiorowymi (Smith i Bond, 1993 za: Skarżyńska, 2005), stąd można założyć, że te odmiennie struktury wartości mogą odzwierciedlać się w odmiennych wyborach dotyczących sposobu zaangażowania się w działalność polityczną – kobiety będą poszukiwać raczej zbiorowych niż indywidualnych form działań politycznych, więcej znajdzie się ich w organizacjach publicznych typu NGO niż w partiach politycznych. Zachęcając kobiety do aktywnego udziału w polityce należy więc odwoływać się nie do władzy i prestiżu danego stanowiska, ale raczej do ich motywacji prospołecznej i chęci działania na rzecz szerszej zbiorowości.

Czy wyborcy nie chcą głosować na kobiety? – płeć polityka a zachowania wyborcze

Drugą grupą czynników odpowiadających za niski udział kobiet w polityce jest fakt niewyborowania kobiet mimo ich kandydowania na stanowiska polityczne. Poza czynnikami instytucjonalnymi, jak ordynacja wyborcza, miejsce na liście, fundusze posiadane na kampanię znaczną rolę odgrywają zachowania wyborców i fakt, że nie popierają oni kobiet-polityków.

Wyborcy nie stanowią grupy jednolitej. Dla przykładu Newman (za: Cwalina i Falkowski, 2006) wyróżnia następujące grupy wyborców: racjonalnych, emocjonalnych, społecznych i sytuacyjnych. Wyborcy racjonalni kierują się zawartością programu wyborczego kandydata, czy możliwością realizacji własnych interesów przez polityka. Podstawą oceny polityka jest ocena jego kompetencji. Jednak wyborcy ci stanowią mniejszość w społeczeństwie. Z badań przytaczanych przez Cwalinę i Falkowskiego (2006) wynika, że najsilniejszy związek z intencją oddania głosu wykazują emocje żywione do

kandydata czy partii politycznej. Głosowanie zgodnie z uczuciami żywionymi do kandydata jest charakterystyczne dla wyborców emocjonalnych. Wyborcy społeczni zwracają uwagę na zaplecze społeczne kandydata i grupę, jaką reprezentuje (np. środowisko feministyczne, religijne, itp.), z kolei wyborcy sytuacyjni kierują się wydarzeniami, zwłaszcza zachodzącymi w toku kampanii. Same decyzje wyborcze również można podzielić na kategorie, odpowiadające mniej więcej typom wyborców (por. Skarżyńska, 2005). Decyzje te można określić jako: (1) racjonalne; (2) głosowanie tematyczne – skoncentrowane na wybranych zagadnieniach ważnych dla wyborcy; (3) związane z wartościami i interesem własnym; (4) oparte na identyfikacji partyjnej, (5) skoncentrowane na osobie kandydata.

Jak wspomniane wyżej kategorie decyzji przekładają się na sytuację wyborów samorządowych? Wiedza i zainteresowanie polityką jest stosunkowo słabe w polskim społeczeństwie, a wiele osób nie czuje związku z systemem politycznym, na co wskazuje m.in. wysoki poziom alienacji politycznej w społeczeństwie (Korzeniowski, 2007). Nieznajomość problematyki poruszanej w wyborach samorządowych przekłada się na kiepską jakość podejmowanych decyzji – w przypadku pierwszego i drugiego typu decyzji brak informacji powoduje, że ludzie zaczynają stosować uproszczone reguły myślenia, nazywane heurystykami. Jedną ze stosowanych heurystyk jest myślenie oparte na stereotypach. W przypadku kierowania się własnym interesem również wymagana jest znajomość programu wyborczego kandydata, po to by ocenić, czy faktycznie będzie on realizował wartości bliskie wyborcy. W przeciwnym razie, wyborca oceniając zbieżność poglądów kandydata z własnymi poglądami jest zmuszony do stosowania heurystyk. Jedną z nich jest heurystyka lubienia, która prowadzi m.in. do wnioskowania o zbieżności poglądów własnych i polityka na podstawie budzonej przez niego sympatii (lubiany = podobny). Znaczenie sympatyczności kandydata i jego wizerunku jest obecne także przy głosowaniu skoncentrowanym na osobie kandydata. Identyfikacja partyjna na szczeblu samorządowym odgrywa ona mniejszą rolę, część kandydatów świadomie startuje jako kandydaci niezależni, by nie kojarzono ich z konkretną partią polityczną, a przez to z polityką. Zresztą w obecnych wyborach samorządowych PO stosuje zabieg marketingowy polegający na dystansowaniu się od polityki (hasło: „z dala od polityki”).

Tak więc, niezależnie od typu podejmowanych decyzji, specyfika wyborów samorządowych powoduje nasilenie się tendencji obecnych w wyborach wyższego szczebla, gdzie rozpoznawalność kandydatów i znajomość programów wyborczych jest nieco wyższa, a więc i podatność na uproszczenia w podejmowaniu decyzji - mniejsza.

Czynnikiem powodującym niższą partycypację kobiet w polityce jest ocenianie ich przez pryzmat stereotypów płciowych oraz niedocenywanie ich szans wyborczych. Stereotypy te wiążą się z przekonaniem, że kobiety nie nadają się do polityki, a ich przeznaczeniem jest poświęcenie się życiu rodzinnemu (Siemieńska, 2000). Taki stereotyp nosi nazwę stereotypu tradycyjnego. Innym stereotypem jest stereotyp kobiety nazywany stereotypem „sexy” – zgodnie z nim kobiety koncentrują się na własnym wyglądzie i przede wszystkim chcą się podobać. Stereotyp nietradycyjny zawiera z kolei pozytywne przekonania na temat kompetencji kobiet (inteligencja, niezależność, ambicja, wymagania wobec innych), jednak niekoniecznie budzi on sympatię (Fiske i Glick, 1995). Stereotyp tradycyjny mocno rozpowszechniony zwłaszcza w społeczeństwach konserwatywnych, do jakich wciąż zalicza się Polska (Jasińska-Kania i Marody, 2009).

Badania nad stereotypami stosowanymi do oceny polityków są zazwyczaj prowadzone według schematu przedstawiania potencjalnym wyborcom fikcyjnych kandydatów na urząd polityczny (posła, senatora, prezydenta). Opisy tych kandydatów są identyczne poza imieniem i nazwiskiem kandydata – w jednym warunku są to imiona i nazwiska kobiece, w drugim męskie. Ten prosty zabieg powoduje, że jedyną różnicą staje się płeć kandydata. Badania te ujawniają kilka prawidłowości. Po pierwsze, wyborcy dzielą zagadnienia poruszane przez polityków i kompetencje odpowiednie do ich realizacji na „męskie” i „kobiece” (Rosenwasser i wsp., 1987, Sanbonmatsu, 2002). Za ważniejsze uznawane są kompetencje i dziedziny męskie (Rosenwasser i Seale, 1988). W polskich badaniach co prawda wynik ten nie został powtórzony, to znaczy wyborcy oceniając polityków nie stosowali podziału na kompetencje męskie i kobiece, jednak polityk-kobieta była oceniana jako mniej kompetentna niż polityk-mężczyzna i to zarówno przez młodzież licealną jak i osoby po 50-tym roku życia (Żemojtel-Piotrowska, 2010). Po drugie, badani oceniają szanse wyborcze mężczyzn jako wyższe niż szanse wyborcze kobiet (Rosenwasser i in., 1987, Rosenwasser i Seale, 1988). Wreszcie, mężczyźni i kobiety politycy są oceniani przy pomocy innych kategorii. Johns i Shepard (2007) wykazali, że wyborcy przy ocenie polityka mężczyzny stosują wymiar ciepła, a przy ocenie polityka kobiety – siły. Badania Borawskiej (2002 za: Cwalina i Falkowski, 2006) potwierdzają, że w ocenie polityków kobiet i mężczyzn stosowane są odmienne wymiary ocen – w przypadku mężczyzn częściej stosowano wymiar „niewiarygodnego amatora” niż „uczciwego aktywisty”. Wyniki wskazywały na większą sympatię wobec kandydatki niż kandydata o wysokiej kompetencji i moralności oraz silniejszy spadek ocen polityka niekompetentnego i niemoralnego wtedy, gdy był on mężczyzną. Tomczak (2004, za Cwalina i Falkowski, 2006) analizowała znaczenie wieku i

płci polityka dla budzonej przez niego sympatii. Młoda kobieta-polityk budziła większą sympatię niż pozostałe kategorie polityków, jednak ocena szansy bycia dobrym politykiem ujawniła, że wyższe oceny uzyskiwał polityk-mężczyzna.

Wyniki wyborów samorządowych 2010

Województwo pomorskie

W analizie poziomu partycypacji kobiet w wyborach samorządowych uwzględniono:

- 1) Liczbę kobiet kandydujących w wyborach
- 2) Liczbę kobiet, które uzyskały mandat
- 3) Porównanie kandydatów obu płci pod względem pozycji na liście wyborczej i sukcesu wyborczego z uwzględnieniem typu zaplecza politycznego.

W analizie skoncentrowano się na wynikach zbiorczych – na poziomie rad powiatów, rad gmin i sejmików wojewódzkich.

W województwie pomorskim na poziomie rad powiatowych kobiety uzyskały średnio 19,59% mandatów. Na poziomie rad gmin wskaźnik ten był wyższy i wyniósł 27,44%. Frekwencja wyborcza wyniosła 46,73%, na poziomie miast najniższa frekwencja była w Gdańsku (39,76%), najwyższa w Sopocie (56,91%).

Tabela 1: Liczba i odsetki procentowe kandydatów obu płci na poszczególnych szczeblach wyborów w województwie pomorskim

	Gminy pon. 20 tys. mieszkańców	Gminy powyżej 20 tys. mieszkańców	Miasto na prawach powiatu	Powiat	sejmiki
kobiety	1650 (33,4)	793 (29,6)	414 (35,5)	757 (27,6)	174 (33,1)
mężczyźni	3283 (66,6)	1887 (70,4)	751 (64,5)	1983 (72,4)	352 (66,9)

Tabela 1 wskazuje na procentowy rozkład obu płci w puli kandydatów – średnio kobiety kandydują niemal dwukrotnie rzadziej niż mężczyźni na stanowiska samorządowe (na

poziomie rady powiatu różnice są jeszcze większe). Wskazuje to na mniejszą chęć partycypacji politycznej kobiet jako potencjalnych kandydatek.

Tabela 2: Liczba i odsetki procentowe radnych obu płci na poszczególnych szczeblach wyborów w województwie pomorskim

	Gminy pon. 20 tys. mieszkańców	Gminy powyżej 20 tys. mieszkańców	Miasto na prawach powiatu	Powiat	sejmik
kobiety	442 (28,61)	67 (19,82)	28 (26,42)	61 (18,60)	9 (27,27)
mężczyźni	1103 (71,39)	271 (80,18)	78 (73,58)	267 (81,40)	24 (72,73)

Tabela 2 ukazuje udział kobiet i mężczyzn w nowo wybranych radach gmin, powiatów i sejmiku wojewódzkiego. Znowu uwidacznia się wyraźna dysproporcja obu płci – kobiety stanowią nieco ponad ¼ wybranych rad. W przypadku rad powiatów ponownie uwidacznia się jeszcze niższy udział procentowy kobiet. Jednak odsetki wybranych kobiet i mężczyzn nie odzwierciedlają różnic w „podaży”, to znaczy są one niższe niż wynikałoby to wprost z proporcji płci kandydatów. Oznacza to, że kobiety – kandydatki są rzadziej wybierane na stanowiska niż mężczyźni. Dokładnie różnice te ukazuje tabela 3.

Tabela 3: Wybieralność – procent wybranych radnych w stosunku do liczby kandydatów danej płci

	Gminy pon. 20 tys. mieszkańców	Gminy powyżej 20 tys. mieszkańców	Miasto na prawach powiatu	Powiat	sejmik
kobiety	26,8 %	8,4 %	6,8 %	8,1 %	5,2 %
mężczyźni	33,6 %	14,4 %	10,4 %	13,5 %	6,8 %

Tabela 3 ukazuje różnice w odniesieniu sukcesu wyborczego przez kandydatów obojga płci. Wskaźniki wybieralności są wyższe dla mężczyzn, jednak różnice te nie są aż tak znaczne, jak dysproporcje między płciami wśród kandydatów. Najmniejsze różnice występują w przypadku wyborów do małych gmin i do sejmików wojewódzkich.

Tabela 4: Miejsca (średnie) na listach wyborczych wybranych radnych i kandydatów

	Gminy pon. 20 tys. mieszkańców	Gminy powyżej 20 tys. mieszkańców	Miasto na prawach powiatu	Powiat	sejmik
Kobiety wybrane	1,43	2,87	3,29	2,93	4,33
Kobiety niewybrane	1,51	5,83	5,43	6,13	5,97
Mężczyźni wybrani	1,54	2,72	2,46	2,64	1,96
Mężczyźni niewybrani	1,58	6,09	5,57	6,08	6,13
Kobiety ogółem	1,49	5,58	5,29	5,87	5,89
Mężczyźni ogółem	1,56	5,60	5,25	5,62	5,85

Tabela 4 ukazuje różnice między przyznanym miejscem na listach wyborczych z uwzględnieniem płci kandydata. Na poziomie ogólnym (wszystkich kandydatów łącznie) różnice te są albo nieistotne, albo wręcz niezgodne z oczekiwaniami – na poziomie małych gmin kobiety otrzymywały średnio wyższe miejsca na listach niż mężczyźni.

Różnice uwidaczniają się natomiast przy uwzględnieniu faktu bycia wybranym – wybrani mężczyźni mieli średnio wyższe miejsca na listach wyborczych niż wybrane kobiety, przynajmniej w miastach oraz w wyborach do sejmiku wojewódzkiego. Analiza histogramów (por. załącznik) ukazuje, że mimo braku różnic na poziomie średniej pozycji wyborczej, jaką na liście otrzymywali kandydaci obojga płci, to z racji tego, że w wyborach startowało więcej mężczyzn, wśród kandydatów z pierwszymi miejscami na listach więcej było kandydatów płci męskiej. Ponieważ miejsce na liście wyborczej bezpośrednio przekłada się na szanse wyborcze, stąd czynnik ten dodatkowo powodował dysproporcję płci w uzyskiwaniu mandatów.

Tabela 5

Proporcje płci kandydatów zależnie od typu zaplecza politycznego (analiza ogólna dla województwa pomorskiego)

	organizacja	partia	komitet wyborczy	komitet wyborczy w małej gminie
kobiety	24,3 %	30,4 %	31,7 %	33,6 %
mężczyźni	75,7 %	69,6 %	68,3 %	66,4 %

Analiza zaplecza politycznego kandydatów skazuje, że największy odsetek kobiet startujących w wyborach występował w komitetach wyborczych w małej gminie, a najmniej kobiet startowało z ramienia organizacji. Na poziomie organizacji zaznaczyła się w związku z tym największa dysproporcja między kandydatami obu płci.

Tabela 6

Wskaźniki obieralności kandydatów obu płci zależnie od typu zaplecza politycznego kandydata (analiza ogólna dla województwa pomorskiego)

	organizacja	partia	komitet wyborczy	komitet wyborczy w małej gminie
kobiety	12,00 %	10,00 %	10,5 %	29,1 %
mężczyźni	18,00 %	14,40 %	16,9 %	35,5 %

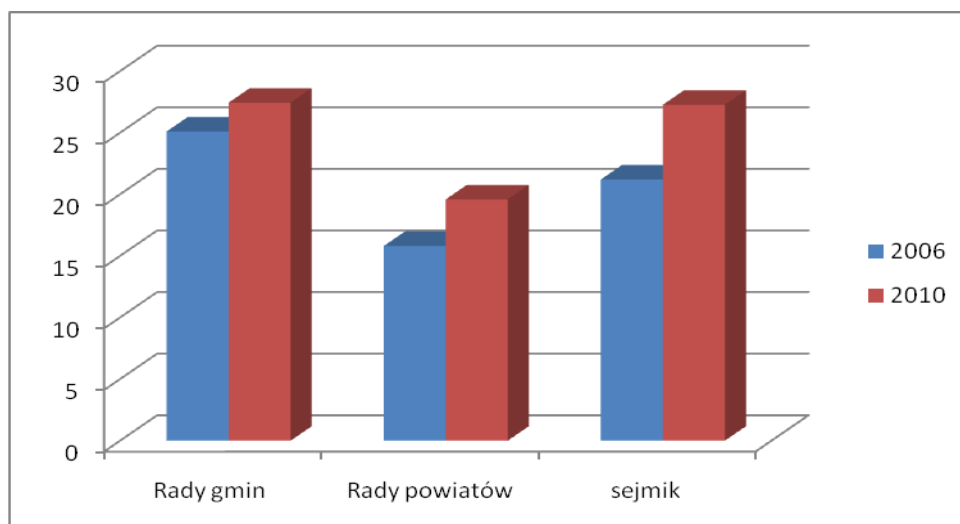
Największą szansę sukcesu wyborczego miały kobiety startujące z list komitetów wyborczych w małych gminach, pozostałe typy zaplecza politycznego wiązały się ze znacznie niższymi szansami wyborczymi kobiet (i mężczyzn), zapewne z racji większej konkurencji na listach, gdyż komitety wyborcze w małych gminach wystawiały w wyborach mniejszą liczbę kandydatów niż pozostałe formy zaplecza politycznego. Kobiety miały mniejsze szanse na sukces wyborczy niż mężczyźni, różnice te były praktycznie takie same dla każdego z typów zaplecza politycznego.

Wybory na wójtów, burmistrzów i prezydentów

Spośród zarejestrowanych kandydatów na wójtów, burmistrzów i prezydentów miast było 15,01 % kobiet (56 kandydatek). Średnia wieku kandydatów kobiet wyniosła 49 lat, mężczyzn 48 lat.

Wybory samorządowe 2010 a wybory 2006 w województwie pomorskim – porównanie

Rysunek pierwszy przedstawia porównanie odsetków kobiet wybranych do rad gmin, powiatów i sejmiku wojewódzkiego na terenie województwa pomorskiego. W przypadku każdego szczebla wyborów samorządowych odsetki te są wyższe w roku 2010 niż w 2006. Różnice te wynoszą zaledwie kilka procent (od 2% w przypadku rad gminnych do 6 w przypadku sejmiku), jednak zmierzają w kierunku większej partycypacji kobiet we władzach samorządowych.

Rys. 1 Średnie odsetki kobiet w radach gmin, powiatów i sejmiku wojewódzkim w województwie pomorskim w wyborach samorządowych 2006 i 2010.

Województwo mazowieckie

W województwie mazowieckim spośród zarejestrowanych kandydatów kobiety stanowiły 32,90%. Na poziomie rad powiatowych kobiety uzyskały średnio 18,99 % mandatów, najmniej mandatów zdobyły kobiety w powiatach białobrzeskim i sokołowskim (0), najwięcej w powiecie przuskowskim i Warszawie. Na poziomie rad gmin wskaźnik ten był wyższy i wyniósł 25,67 %. W 1,9% gmin kobiety nie zdobyły żadnego mandatu, w 4,8% gmin kobiety będą stanowić ponad 50% radnych. Frekwencja wyborcza w województwie mazowieckim wyniosła 50,96%.

Kobiety rzadziej kandydowały w wyborach samorządowych, proporcje płci wynosiły od 2: 1 na korzyść mężczyzn. Największe dysproporcje ujawniły się na poziomie rad powiatu, najmniejsze w wyborach do rad dzielnicy (por. tabela 1).

Tabela 1: Liczba i odsetki procentowe kandydatów obu płci na poszczególnych szczeblach wyborów w województwie mazowieckim

	Gminy pon. 20 tys. mieszkańców	Gminy powyżej 20 tys. mieszkańców	Miasto na prawach powiatu	Powiat	Rada dzielnicy	sejmik
kobiety	4445 (31,77)	2205 (36,04)	786 (33,52)	2150 (29,72)	1220 (38,13)	334 (34,26)
mężczyźni	9547 (68,23)	3914 (63,96)	1559 (66,48)	5084 (70,28)	1980 (61,87)	641 (65,74)

Tabela 2 ukazuje proporcje płci w wybranych radach i sejmiku. Na poziomie rad dzielnic i sejmiku dysproporcje płci są bardzo zbliżone do różnic w „podaży” – dysproporcji na poziomie kandydatów. Jednak w radach powiatów wystąpiła znacznie wyraźniejsza dysproporcja w stosunku do proporcji płci wśród kandydatów, co oznacza, że wystąpiły dodatkowe czynniki utrudniające kobietom aktywny udział w polityce samorządowej (różnica blisko 10% w stosunku do dysproporcji na poziomie kandydatów) – wynik ten zresztą odzwierciedla także tabela 3, ukazując blisko dwukrotną różnicę we wskaźniku wybieralności między kandydatami obu płci na korzyść mężczyzn.

Tabela 2: Liczba i odsetki procentowe radnych obu płci na poszczególnych szczeblach wyborów w województwie mazowieckim

	Gminy pon. 20 tys. mieszkańców	Gminy powyżej 20 tys. mieszkańców	Miasto na prawach powiatu	Powiat	Rady dzielnic	sejmik
kobiety	1073 (26,63)	165 (27,78)	43 (27,04)	140 (18,89)	152 (37,16)	17 (33,33)
mężczyźni	3136 (73,37)	429 (72,22)	116 (72,96)	601 (81,11)	257 (62,84)	34 (66,67)

Na poziomie wyborów do rad dzielnic i sejmiku wojewódzkiego wskaźniki wybieralności są praktycznie takie same dla kandydatów obojga płci (por. tabela 3). Większe różnice ujawniają się na poziomie wyborów w radach gmin i radach powiatowych – większą szansę na bycie wybranym mieli mężczyźni niż kobiety, jednak podobnie jak w województwie pomorskim różnice te były dużo mniejsze niż w przypadku dysproporcji na poziomie kandydatów. Na poziomie rad dzielnic i sejmiku różnice te są minimalne.

Tabela 3: Wybieralność – procent wybranych radnych w stosunku do liczby kandydatów danej płci w województwie mazowieckim

	Gminy pon. 20 tys. mieszkańców	Gminy pow. 20 tys. mieszkańców	Miasto na prawach powiatu	Powiat	Rada dzielnic	sejmik
kobiety	24,3%	7,5 %	5,5 %	6,5 %	12,5 %	5,1 %
mężczyźni	32,8 %	11,0 %	7,4 %	11,8 %	13,0 %	5,3 %

Tabela 4: Miejsca (średnie) na listach wyborczych wybranych radnych i kandydatów – województwo mazowieckie

	Gminy pon. 20 tys. mieszkańców	Gminy powyżej 20 tys. mieszkańców	Miasto na prawach powiatu	Powiat	Rada dzielnicy	sejmik
Kobiety wybrane	1,21	3,30	3,33	2,31	3,18	4,29
Kobiety niewybrane	1,36	6,28	6,01	5,75	6,15	5,57
Mężczyźni wybrani	1,27	3,03	2,34	2,31	2,02	2,24
Mężczyźni niewybrani	1,40	6,31	6,15	5,53	6,12	6,47
Kobiety ogółem	1,33	6,05	5,87	5,52	5,78	5,51
Mężczyźni ogółem	1,36	5,95	5,86	5,15	5,59	6,25

Różnice między zajmowanymi miejscami na listach wyborczych są stosunkowo niewielkie (por. tabela 4). W przypadku małych gmin i sejmiku kobiety zajmowały istotnie wyższe pozycje niż mężczyźni, odwrotna sytuacja miała miejsce w przypadku rad powiatów. W pozostałych przypadkach różnice były nieistotne. Jednak ponownie, tak jak w przypadku województwa pomorskiego, wyraźne różnice uwidaczniają się pomiędzy kandydatami wybranymi do rad i sejmiku – z wyjątkiem rad powiatów, kobiety były wybierane z niższych pozycji niż mężczyźni, co pośrednio wskazuje na nadreprezentację tych ostatnich na czołowych pozycjach list wyborczych, zwłaszcza na poziomie sejmiku.

Tabela 5

Proporcje płci kandydatów zależnie od typu zaplecza politycznego (analiza ogólna dla województwa mazowieckiego)

	koalicja	organizacja	partia	Komitet wyborczy	Komitet wyborczy w małej gminie
kobiety	31,3%	33,5 %	32,3 %	34,0 %	32,4 %
mężczyźni	68,7%	66,5 %	67,7 %	66,0 %	67,6 %

Proporcje płci kandydatów zależnie od typu zaplecza politycznego były zbliżone i oscylowały wokół 30 procent (por. tabela 5).

Tabela 6

Wskaźniki wybieralności kandydatów obu płci zależnie od typu zaplecza politycznego kandydata (analiza ogólna dla województwa mazowieckiego)

	koalicja	organizacja	partia	Komitet wyborczy	Komitet wyborczy w małej gminie
kobiety	0,00%	12,2 %	13,4 %	7,9 %	26,3 %
mężczyźni	0,00%	14,6 %	18,5 %	12,3 %	35,7 %

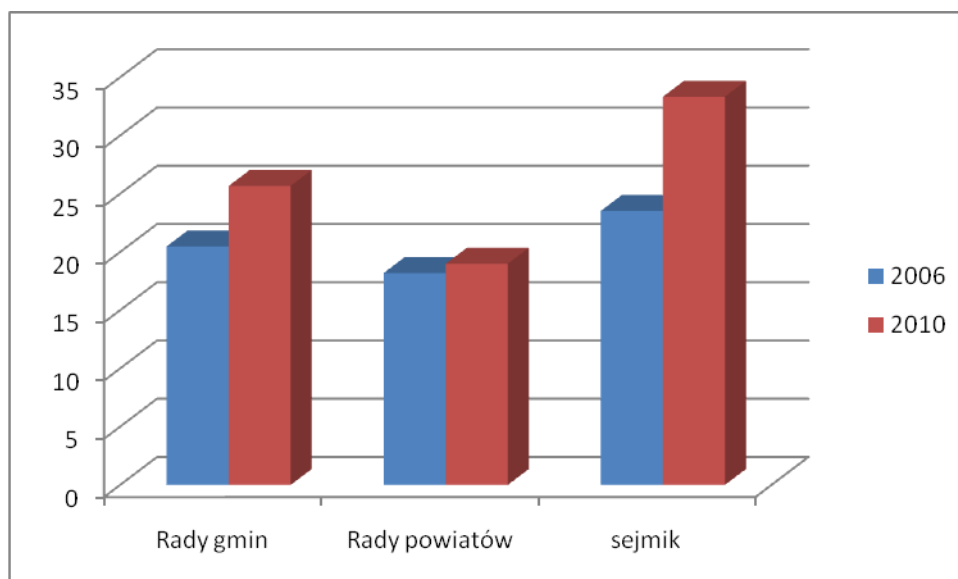
W przypadku koalicji niezależnie od płci, żaden kandydat nie zdobył mandatu (por. tabela 6). W pozostałych przypadkach kobiety miały mniejsze szanse na sukces wyborczy, najmniejsze różnice wystąpiły w przypadku organizacji, największe w komitetach wyborczych w małej gminie, tam jednak kobiety miały największe szanse na sukces wyborczy (podobnie jak mężczyźni) ze względu na mniejszą konkurencję.

Wybory na wójtów, burmistrzów i prezydentów

Spośród zarejestrowanych kandydatów na wójtów, burmistrzów i prezydentów miast było 14,10 % kobiet (142 kandydatki). Średnia wieku zarówno kandydatów kobiet jak i mężczyzn wyniosła 47 lat.

Wybory samorządowe 2010 a wybory 2006 w województwie mazowieckim – porównanie

Rysunek drugi przedstawia porównanie odsetków kobiet wybranych do rad gmin, powiatów i sejmiku wojewódzkiego na terenie województwa mazowieckiego. Podobnie jak w przypadku województwa pomorskiego, odsetki te są wyższe w roku 2010 niż w 2006, choć na poziomie rad powiatów różnice są minimalne. W przypadku sejmiku wojewódzkiego sięgają już jednak 10%, co można uznać za znaczącą zmianę w kierunku zwiększonej partycypacji kobiet w polityce samorządowej.

Rys. 2 Średnie odsetki kobiet w radach gmin, powiatów i sejmiku wojewódzkim w województwie mazowieckim w wyborach samorządowych 2006 i 2010.

Podsumowanie

Wyniki wyborów samorządowych, jak i analiza danych dotyczących kandydatów do rad gmin, powiatów, sejmików obu województw – mazowieckiego i pomorskiego ujawniła podobne prawidłowości.

Głównym czynnikiem, który wydaje się odpowiadać za niską reprezentację kobiet w polityce, przynajmniej na szczeblu lokalnym, jest niższa chęć kandydowania w wyborach. Średnio na jedną startującą kobietę przypada dwóch kandydatów – mężczyzn. Osobną kwestią pozostaje pytanie o przyczynę tej dysproporcji, o czym niżej.

Kolejnym czynnikiem, powiększającym tę dysproporcję są odmienne szanse na sukces wyborczy kobiet i mężczyzn. W tym wypadku różnice nie są aż tak wyraźne jak na poziomie samej liczebności kandydatów, niemniej jednak istnieją. Najwyraźniej uwidaczniają się one na poziomie rad powiatów. Różnic takich nie ma jedynie na poziomie sejmików wojewódzkich (szanse na sukces wyborczy są praktycznie takie same w przypadku kobiet i mężczyzn). Przyczyny odmiennych dla obu płci wskaźników obieralności może być wiele – jednym z najważniejszych jest miejsce zajmowane na liście wyborczej. Wyższe miejsce na liście wiązało się zdecydowanie z faktem bycia wybranym, różnic nie było jedynie w przypadku wyborów w małych gminach. Działo się tak z racji tego, że większość komitetów wyborczych w małych gminach zgłaszała po kilku kandydatów, a czasami nawet jednego-dwóch, a szansa na bycie wybranym była najwyższa (wybierany był co trzeci mężczyzna i

prawie co trzecia kobieta), więc praktycznie wszyscy kandydaci zajmowali wysoką pozycję na liście. Stosunkowo mała konkurencja w wyborach na najniższym szczeblu wynika z wielu przyczyn – stosunkowo małego zakresu władzy i prestiżu stanowiska w porównaniu do wyższych szczebli wyborów samorządowych, kosztów kampanii, które ponosili często sami kandydaci, niewspierani przez partie i organizacje, ale i dobrego rozeznania rynku wyborczego – zapewne na start w wyborach zdecydowali się ci kandydaci, którzy trafnie rozpoznawali wysokość ewentualnego poparcia dla własnej kandydatury, zwłaszcza że koszty nieudanej kampanii wiązałyby się z utratą zaangażowanych funduszy prywatnych.

Średnie pozycje zajmowane przez kobiety i mężczyzn zasadniczo nie różnią się, jednak dokładniejsza analiza ujawnia dwie prawidłowości. Po pierwsze, na czołowych 3 miejscach list występuje wyraźna nadreprezentacja mężczyzn. Wynika to naturalnie także z faktu, że w wyborach startuje więcej kandydatów płci męskiej, jednak na niższych pozycjach tak wyraźnej nadreprezentacji już nie ma. Po drugie, kobiety, zwłaszcza na poziomie sejmiku, były wybierane z niższego miejsca niż mężczyźni. Świadczy to pośrednio o tym, że de facto na czołowych miejscach wystąpiła wyraźna nadreprezentacja mężczyzn, z drugiej jednak strony sami wyborcy nie dyskryminowali kobiet kandydujących do tego organu samorządowego, skoro wskaźniki obieralności były identyczne dla obu płci niezależnie od miejsca zajmowanego na listach (był to jedyny taki przypadek biorąc pod uwagę poszczególne szczeble wyborów samorządowych). Za wynik ten odpowiada najprawdopodobniej fakt, że o wyborach do sejmiku decydują głównie mieszkańcy dużych i wielkich miast, którzy są na ogół lepiej wykształceni, mniej konserwatywni niż mieszkańcy mniejszych miejscowości (i wsi), a więc i mniej podatni na stereotypy związane z płcią kandydatów. Poza tym kampanie społeczne uświadamiające problem niskiej partycypacji kobiet docierają raczej do mieszkańców większych miejscowości, także z przyczyn logistycznych (dostęp do Internetu, umiejscowienie billboardów). Za tym wyjaśnieniem przemawia też fakt, iż w wyborach do rad dzielnic (Warszawa) również wskaźniki wybieralności były praktycznie identyczne dla obu płci. Nie bez znaczenia jest też fakt, że do sejmików województw startują osoby o ugruntowanej pozycji politycznej, mającej za sobą często liczne doświadczenia w pracy w samorządach lokalnych i stosunkowo dobrze rozpoznawalni dla wyborców, więc o fakcie wybrania na stanowisko decydują w dużej mierze kwalifikacje kandydata, a nie czynniki drugorzędne (jak chociażby płeć).

Konserwatyzm związany ze stereotypowym rozumieniem ról płciowych może być czynnikiem odpowiadającym za różnice we wskaźnikach obieralności dla kandydatów obu płci w gminach i powiatach. Poza tym na niższym szczeblu wyborów o możliwości

kandydowania oraz miejscach na listach wyborczych często decyduje wąskie grono osób, same komitety są niewielkie i dysponują zapewne mniejszymi funduszami na kampanie niż większe organizacje. Stąd w wyborach decydują się wziąć udział osoby stosunkowo pewnie wygranej, dobrze sytuowane, mogące poświęcić pewne środki na poprowadzenie kampanii. Dysproporcje w statusie majątkowym kobiet i mężczyzn w regionach bardziej konserwatywnych są większe niż w większych miejscowościach, stąd prawdopodobne dodatkowe źródło różnic w chęci kandydowania. W małych gminach koszty kampanii są stosunkowo niewielkie, dlatego w wyborach startuje nieco więcej kobiet niż w przypadku dużych gmin i rad powiatowych.

Spośród typów zaplecza politycznego w województwie pomorskim najmniej kobiet wystartowało w wyborach z ramienia organizacji, natomiast w województwie mazowieckim nie było wyraźnych różnic w odsetkach kandydatów kobiet zależnie od typu zaplecza politycznego. Najbardziej przyjazną dla kobiet formą zaplecza politycznego wydaje się być organizacja, przynajmniej na podstawie danych z województwa mazowieckiego – wskaźniki obieralności były w niej mocno zbliżone dla kobiet i mężczyzn. Natomiast w województwie pomorskim niezależnie od typu zaplecza politycznego kobiety osiągały słabsze wyniki wyborcze niż mężczyźni.

Porównanie wyników wyborów samorządowych z 2006 i 2010 roku pod względem udziału kobiet w wybranych radach i sejmikach pozwala na pewien umiarkowany optymizm – odsetki te nieznacznie wzrosły. W przypadku sejmiku wojewódzkiego w województwie mazowieckim udział kobiet w sejmiku zwiększył się o 10%, a wskaźniki wybieralności są takie same dla kobiet i mężczyzn.

Wnioski końcowe

Powody niskiej partycypacji kobiet w polityce uwidaczniają się w wynikach wyborów samorządowych. Niższa chęć kandydowania sprawia wrażenie, że główną strategią mającą na celu doprowadzenie do bardziej wyrównanych proporcji płci na szczeblu samorządowym powinno być zachęcanie kobiet do bardziej aktywnego udziału w polityce. Jednak dokładniejsza analiza ujawnia szereg innych, bardziej subtelnych czynników utrudniających i zapewne zniechęcających kobiety do tego udziału.

Kobiety (proporcjonalnie do mężczyzn) chętniej angażują się na niższych szczeblach wyborów samorządowych, w warunkach mniejszej konkurencji i mniejszego znaczenia sposobu prowadzenia kampanii. W małych gminach decyduje znajomość osoby kandydata, jego programu i kompetencji. W takim wypadku spada znaczenie stereotypów i uprzedzeń i jak ukazują wyniki wyborów samorządowych – partycypacja kobiet w faktycznie wybranych

radach jest większa. Odsetek kobiet w radach powiatów jest niższy niż w radach gmin. W województwie mazowieckim w wyborach do rady dzielnicy i sejmiku problem dyskryminacji ze strony wyborców praktycznie nie istnieje – odsetki kobiet kandydujących i wybranych są mocno zbliżone. Powodów tego stanu rzeczy może być kilka - zarówno lepsza rozpoznawalność polityków samorządowych wśród wyborców jak i ich mniejszy konserwatyzm i większa wrażliwość na kwestie równouprawnienia. Także kwestia częstszego przyznawania pierwszych miejsc na listach wyborczych mężczyznom zwiększa dysproporcje między płciami i powinna być przedmiotem uważnej kontroli pod kątem generowania dysproporcji w obejmowaniu stanowisk politycznych. Wyniki wyborów do sejmików wojewódzkich ukazują wzrost udziału kobiet w tych organach władzy samorządowej w porównaniu do 2010 roku – zmiany w kierunku zwiększonej partycypacji kobiet zaszły najbardziej na tym szczeblu wyborów, co wskazuje na skuteczność programów zachęcających kobiety do udziału w polityce przynajmniej w odniesieniu do mieszkańców większych miast i wyższych szczebli wyborów. Dalsze wysiłki zmierzające do zwiększania udziału kobiet w polityce powinny zostać skierowane na wybory powiatowe, w których znaczną rolę odgrywa kampania wyborcza, miejsce na liście wyborczej, fundusze na prowadzenie kampanii, konkurencja jest większa niż w przypadku rad gminnych a rozpoznawalność kandydatów mniejsza niż w przypadku wyborów gminnych czy sejmików, co niestety sprzyja kierowaniu się przez wyborców stereotypami dotyczącymi tradycyjnych ról kobiet i mężczyzn.

Literatura cytowana

Cwalina, W. i Falkowski, A. (2006). *Marketing polityczny. Perspektywa psychologiczna*.

Gdańsk: GWP.

Jasińska-Kania, A., Skarżyńska, K. (2009). Rygoryzm vs. permissywność moralna a przekonania o świecie, ludziach i systemach politycznych. [W:] K. Skarżyńska, J. Cislak i K. Henne (red.), *Przekonania w życiu jednostek, grup, społeczności* (s. 67-86). Warszawa: SWPS Academica.

Johns, R. i Shepard, M. (2007). Gender, candidate image and electoral preference. *BJPIR*, 7, 434-460.

Kobiety i mężczyźni o różnych sprawach. Raport z badań. (2000). Warszawa: TNS OBOP.

Pratto, F. (2002). Polityka płci: Różnice między kobietą a mężczyzną w sypialni, kuchni i gabinecie. [W:] B. Wojciszke (red.), *Kobiety i mężczyźni: odmienne spojrzenia na różnice*. Gdańsk: GWP.

Randall, V. (1987). *Women and politics*. Chicago: University of Chicago Press.

- Renzetti, C.M. i Curran, D. J. (2008). *Kobiety, mężczyźni i społeczeństwo*. Warszawa: PWN.
- Rosenwasser, S., Rogers, R., Fling, S., Silvers-Pickens, K. i Butemeyer, J. (1987). Attitudes toward woman and man in politics: Perceived male and female candidate competencies and participant personality characteristic. *Political Psychology*, 8,2, 191-200.
- Rosenwasser, S. i Seale, J. (1988). Attitudes toward hypothetical male or female presidential candidate: A research note. *Political Psychology*, 9,4, 591-598.
- Sanbonmatsu, K. (2002). Gender stereotypes and vote choice. *American Journal of Political Science*, 46, 1, 20-34.
- Siemieńska, R. (2000). *Nie mogą, nie chcą, czy nie potrafią? O postawach i uczestnictwie politycznym kobiet w Polsce*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Siemieńska, R. (2002). O charakterze podmiotowości obywateli w Polsce w ostatniej dekadzie. W: P. Chmielewski, T. Krauze, W. Wesołowski (red.), *Kultura. Osobowość. Polityka* (s. 463-479). Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Schwartz, S., Rubel, T. (2005). Sex differences in value priorities: Cross-cultural and multimethod studies. *Journal of Personality and Social Psychology*, 89, 6, 1010-1028.
- Skarżyńska, K. (1999). Aktywność i bierność polityczna. W: K. Skarżyńska (red.), *Psychologia polityczna* (s. 21-44). Poznań: Zysk i S-ka.
- Skarżyńska, K. (2005). *Człowiek a polityka. Zarys psychologii politycznej*. Warszawa: Scholar.
- Women and European Parliamentary Elections. Analytical Report*. Eurobarometer: February 2009. www.ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_266_en.pdf stan z dnia 25.05.2010
- Raport przygotowany w oparciu o dane PKW, dane dotyczące wyników wyborów samorządowych z 2006 roku pochodzą z raportu*
- Żemojtel-Piotrowska, M. (2010). Posiadanie rodziny a szanse wyborcze w zależności od płci kandydata i wyborcy. *Studia Psychologiczne*, w recenzji.
- Żemojtel-Piotrowska, M., Piotrowski, J. (2009). Wizja świata społecznego a aktywność polityczna młodzieży: raport z badań. W: A. Łukasik (red.), *III lubelskie spotkania z psychologia społeczną*, Lublin: w druku.

Raport przygotowany w oparciu o dane PKW z 11.2010, dane dotyczące wyborów samorządowych 2006 pochodzą z raportu M. Dębskiego *Udział kobiet w demokracji lokalnej*.

Załącznik

Województwo pomorskie

Powiat/miasto	Liczba mandatów	Liczba wybranych kobiet	% kobiet wybranych w stosunku do liczby mandatów
Gdańsk	34	9	26,47
Gdynia	28	9	32,14
Słupsk	23	6	26,08
Sopot	21	4	19,05
bytowski	19	2	10,53
chojnicki	21	4	19,05
człuchowski	17	2	11,76
gdański	21	6	28,57
kartuski	23	3	13,04
kościerski	19	1	5,26
kwidziński	21	4	19,05
łęborski	19	4	21,05
malborski	19	3	15,79
nowodworski	15	3	20,00
pucki	19	2	10,53
słupski	21	7	33,33
starogardzki	25	4	16,00
sztumski	17	4	23,53
tczewski	23	3	13,04
wejherowski	29	8	27,59
ogółem	434	88	19,59

Powiat/ miasto	Gmina	L. mandatów	Liczba wybranych kobiet	% kobiet wybranych w stosunku do liczby mandatów
bytowski	Borzytuchom	15	4	26,67
bytowski	Bytów	21	4	19,05
bytowski	Czarna Dąbrówka	15	4	26,67
bytowski	Kołczygłowy	15	6	40,00
bytowski	Lipnica	15	0	0,00
bytowski	Parchowo	15	2	13,33
bytowski	Miastko	21	6	28,57
bytowski	Studzienice	15	6	40,00
bytowski	Trzebielino	15	6	40,00
bytowski	Tuchomie	15	2	13,33
chojnicki	Brusy	15	2	13,33
chojnicki	Chojnice gm.	15	2	13,33
chojnicki	Chojnice m.	21	2	9,52
chojnicki	Czersk	21	2	9,52
chojnicki	Konarzyny	15	6	40,00
człuchowski	Czarne	15	1	6,67
człuchowski	Człuchów gm.	15	6	40,00
człuchowski	Debrzno	15	3	20,00
człuchowski	Koczała	15	8	53,33
człuchowski	Przechlewo	15	3	20,00
człuchowski	Rzeczenica	15	4	26,67
człuchowski	Człuchów m.	15	5	33,33
gdański	Cedry Wielkie	15	10	66,66
gdański	Kolbudy	15	5	33,33
gdański	Pruszcz Gd. Gm.	15	5	33,33
gdański	Przywidz	15	4	26,67
gdański	Pszczółki	15	5	33,33
gdański	Suchy Dąb	15	6	40,00
gdański	Trąbki Wielkie	15	7	46,67
gdański	Pruszcz Gd. m.	21	3	14,29
kartuski	Chmielno	15	4	26,67
kartuski	Kartuzy	21	4	19,05
kartuski	Przodkowo	15	1	6,67
kartuski	Sierakowice	15	1	6,67
kartuski	Somonino	15	1	6,67
kartuski	Stężycza	15	2	13,33
kartuski	Sulęczyno	15	3	20,00
kartuski	Żukowo	21	2	9,52
kościerski	Dziemiany	15	3	20,00
kościerski	Karsin	15	2	13,33
kościerski	Kościerzyna m.	21	5	23,81
kościerski	Kościerzyna gm.	15	3	20,00
kościerski	Liniewo	15	1	6,67
kościerski	Lipusz	15	3	20,00
kościerski	Nowa Karczma	15	4	26,67

kościerski	Stara Kiszewa	15	5	33,33
kwidzyński	Gardeja	15	3	20,00
kwidzyński	Kwidzyn Gm.	15	0	0,00
kwidzyński	Prabuty	15	3	20,00
kwidzyński	Ryjewo	15	3	20,00
kwidzyński	Sadlinki	15	6	40,00
kwidzyński	Kwidzyn m.	21	1	4,76
łęborski	Cewice	15	3	20,00
łęborski	Łeba	15	7	46,67
łęborski	Nowa Wieś Łęborska	15	4	26,67
łęborski	Wicko	15	2	13,33
łęborski	Łębork	21	5	23,81
malborski	Lichnowy	15	7	46,67
malborski	Malbork gm.	15	6	40,00
malborski	Malbork m.	21	7	33,33
malborski	Miłoradz	15	6	40,00
malborski	Nowy Staw	15	4	26,67
malborski	Stare Pole	15	3	20,00
nowodworski	Nowy Dwór Gdański	15	2	13,33
nowodworski	Krynica Morska	15	6	40,00
nowodworski	Ostaszewo	15	3	20,00
nowodworski	Stegna	15	8	53,33
nowodworski	Sztutowo	15	5	33,33
pucki	Hel	15	7	46,67
pucki	Jastarnia	15	7	46,67
pucki	Puck m.	15	4	26,67
pucki	Puck gm.	21	5	23,81
pucki	Władysławowo	15	2	13,33
pucki	Kosakowo	15	8	53,33
pucki	Krokowa	15	2	13,33
słupski	Ustka	15	3	20,00
słupski	Damnica	15	7	46,67
słupski	Dębница Kaszubska	15	6	40,00
słupski	Głównyzyce	15	6	40,00
słupski	Kępice	15	4	26,67
słupski	Kobylnica	15	9	60,00
słupski	Potęgowo	15	6	40,00
słupski	Słupsk gm.	15	5	33,33
słupski	Smoldzino	15	7	46,67
słupski	Ustka	15	5	33,33
kartuski	Czarna Woda	15	7	46,67
starogardzki	Skórcz m.	15	5	33,33
starogardzki	Bobowo	15	7	46,67
starogardzki	Kaliska	15	6	40,00
starogardzki	Lubichowo	15	2	13,33
starogardzki	Osieczna	15	3	20,00
starogardzki	Osiek	15	5	33,33
starogardzki	Skarszewy	15	3	20,00

starogardzki	Skórcz gm.	15	5	33,33
starogardzki	Smętowo Graniczne	15	5	33,33
starogardzki	Starogard Gdański gm.	15	4	26,67
starogardzki	Starogard Gd. m.	21	4	19,05
starogardzki	Zblewo	15	1	6,67
tczewski	Gniew	15	6	40,00
tczewski	Morzeszczyn	15	6	40,00
tczewski	Pełplin	15	5	33,33
tczewski	Subkowy	15	5	33,33
tczewski	Tczew gm.	15	5	33,33
	Tczew m.	21	6	28,57
wejherowski	Reda	15	4	26,67
	Rumia	21	4	19,05
wejherowski	Choczewo	15	3	20,00
wejherowski	Gniewino	15	5	33,33
wejherowski	Linia	15	6	40,00
wejherowski	Luzino	15	3	20,00
wejherowski	Łęczycze	15	4	26,67
wejherowski	Szemudy	15	1	6,67
wejherowski	Wejherowo gm.	15	2	13,33
wejherowski	Wejherowo m.	21	3	33,33
wejherowski	Dzierżgoń	15	3	20,00
sztumski	Mikołajki Pomorskie	15	4	26,67
sztumski	Stary Dzierżgoń	15	3	20,00
sztumski	Stary Targ	15	7	46,67
sztumski	Sztum	15	3	20,00
ogółem		1881	505	27,44

Województwo mazowieckie

Powiat/miasto	Liczba mandatów	Liczba wybranych kobiet	% kobiet wybranych w stosunku do liczby mandatów
białobrzeski	15	0	<i>0,00</i>
ciechanowski	21	2	<i>9,52</i>
garwoliński	23	4	<i>17,39</i>
gostyniński	17	5	<i>29,41</i>
grodziski	21	5	<i>23,81</i>
grójecki	21	4	<i>19,05</i>
kozienicki	19	3	<i>15,79</i>
legionowski	21	5	<i>23,81</i>
lipski	15	5	<i>30,00</i>
łosicki	15	2	<i>13,33</i>
makowski	17	3	<i>17,65</i>
miński	27	1	<i>3,70</i>
mławski	19	2	<i>10,53</i>
nowodworski	19	4	<i>21,05</i>
ostrołęcki	21	5	<i>23,81</i>
ostrowski	19	5	<i>26,32</i>
otwocki	23	5	<i>21,74</i>
piaseczyński	27	6	<i>22,22</i>
płocki	23	1	<i>4,35</i>
płoński	21	8	<i>38,10</i>
pruskowski	27	12	<i>44,44</i>
przasnyski	17	3	<i>17,65</i>
przysuski	17	1	<i>5,88</i>
pułtuski	17	3	<i>17,65</i>
radomski	27	3	<i>11,11</i>
siedlecki	21	3	<i>14,29</i>
sierpecki	17	2	<i>11,76</i>
sochaczewski	21	4	<i>19,05</i>
sokołowski	17	0	<i>0,00</i>
szydłowiecki	17	4	<i>23,53</i>
warszawski zachodni	21	5	<i>23,81</i>
węgrowski	19	6	<i>31,58</i>
wołomiński	29	4	<i>13,79</i>
wyszkowski	19	5	<i>26,32</i>
zwoleński	15	4	<i>26,67</i>
żuromiński	17	1	<i>5,88</i>
żyrardowski	19	4	<i>21,05</i>
Ostrołęka	23	5	<i>21,74</i>
Płock	25	7	<i>28,00</i>
Radom	28	2	<i>7,14</i>
Siedlce	23	3	<i>13,04</i>
Warszawa	60	25	<i>41,67</i>
ogółem	900	181	18,99

Powiat/ miasto	Gmina	L. mandatów	Liczba wybranych kobiet	% kobiet wybranych w stosunku do liczby mandatów
białobrzeski	Białobrzegi	15	3	20,00
białobrzeski	Promna	15	0	0,00
białobrzeski	Radzanów	15	1	6,67
białobrzeski	Stara Błonica	15	2	13,33
białobrzeski	Stromiec	15	5	33,33
białobrzeski	Wyśmierzyce	15	3	20,00
ciechanowski	m. Ciechanów	21	3	14,29
ciechanowski	gm. Ciechanów	15	4	26,67
ciechanowski	gm. Gliniojeck	15	6	40,00
ciechanowski	gm. Gołymin-Ośrodek	15	3	20,00
ciechanowski	gm. Grudusk	15	5	33,33
ciechanowski	gm. Ojrzeń	15	4	26,67
ciechanowski	gm. Opinogóra Górna	15	5	33,33
ciechanowski	gm. Regimin	15	3	20,00
ciechanowski	gm. Sońsk	15	1	6,67
garwoliński	gm. Borowie	15	6	40,00
garwoliński	m. Garwolin	15	3	20,00
garwoliński	gm. Garwolin	15	5	33,33
garwoliński	gm. Górzno	15	1	6,67
garwoliński	m. Łaskarzew	15	7	46,67
garwoliński	gm. Łaskarzew	15	5	33,33
garwoliński	gm. Maciejowice	15	4	26,67
garwoliński	gm. Miastków Kościelny	15	1	6,67
garwoliński	gm. Parysów	15	3	20,00
garwoliński	gm. Pilawa	15	4	26,67
garwoliński	gm. Sobolew	15	3	20,00
garwoliński	gm. Trojanów	15	2	13,33
garwoliński	gm. Wilga	15	0	0,00
garwoliński	gm. Żelechów	15	5	33,33
gostyniński	gm. Gostynin	15	3	20,00
gostyniński	Gostynin m.	15	5	33,33
gostyniński	gm. Pacyna	15	4	26,67
gostyniński	gm. Sanniki	15	7	46,67
gostyniński	gm. Szczawin Kośc.	15	3	20,00
grodziski	gm. Baranów	15	4	26,67
grodziski	gm. Grodzisk Mazowiecki	21	6	28,57
grodziski	gm. Jaktorów	15	2	13,33
grodziski	m. Milanówek	15	11	73,33
grodziski	m. Podkowa Leśna	15	5	33,33
grodziski	gm. Żabia Wola	15	3	20,00
grójecki	gm. Belsk Duży	15	2	13,33
grójecki	gm. Błędów	15	3	20,00
grójecki	gm. Chynów	15	1	6,67

grójecki	gm. Goszczyn	15	2	13,33
grójecki	gm. Grójec	21	4	19,05
grójecki	gm. Jasieniec	15	4	26,67
grójecki	gm. Mogielnica	15	4	26,67
grójecki	gm. Nowe Miasto nad Pilicą	15	2	13,33
grójecki	gm. Pniewy	15	7	46,67
grójecki	gm. Warka	15	6	40,00
kozienicki	gm. Garbatka-Letnisko	15	4	26,67
kozienicki	gm. Głowaczów	15	6	40,00
kozienicki	gm. Gniewoszków	15	3	20,00
kozienicki	gm. Grabów nad Pilicą	15	3	20,00
kozienicki	gm. Kozienice	21	8	38,10
kozienicki	gm. Magnuszew	15	5	33,33
kozienicki	gm. Sieciechów	15	4	26,67
legionowski	gm. Jabłonna	15	9	60,00
legionowski	m. Legionowo	15	6	40,00
legionowski	gm. Nieporęt	15	3	20,00
legionowski	gm. Serock	15	5	33,33
legionowski	gm. Wieliszew	15	2	13,33
lipski	gm. Chotcza	15	5	33,33
lipski	gm. Ciepiałów	15	2	13,33
lipski	gm. Lipsko	15	3	20,00
lipski	gm. Rzeczniów	15	8	53,33
lipski	gm. Siemno	15	2	13,33
lipski	gm. Solec nad Wisłą	15	7	46,67
łosicki	gm. Huszlew	15	2	13,33
łosicki	gm. Łosice	15	7	46,67
łosicki	gm. Olszanka	15	2	13,33
łosicki	gm. Platerów	15	1	6,67
łosicki	gm. Sarnaki	15	5	33,33
łosicki	gm. Stara Kornica	15	4	26,67
makowski	gm. Czerwonka	15	4	26,67
makowski	gm. Karniewo	15	6	40,00
makowski	gm. Krasnosielc	15	3	20,00
makowski	m. Maków Mazowiecki	15	2	13,33
makowski	gm. Młynarze	15	4	26,67
makowski	gm. Płoniawy-Bramura	15	3	20,00
makowski	gm. Różan	15	4	26,67
makowski	gm. Rzewnie	15	3	20,00
makowski	gm. Sypniewo	15	4	26,67
makowski	gm. Szelków	15	2	13,33
miński	gm. Ceglów	15	4	26,67
miński	gm. Dębe Wielkie	15	8	53,33
miński	gm. Dobrze	15	2	13,33
miński	gm. Halinów	15	5	33,33
miński	gm. Jakubów	15	6	40,00
miński	gm. Kałuszyn	15	7	46,67
miński	gm. Latowicz	15	4	26,67

miński	gm. Mińsk Mazowiecki	15	6	40,00
miński	m. Mińsk Mazowiecki	21	3	14,29
miński	gm. Mrozy	15	4	26,67
miński	gm. Siennica	15	6	40,00
miński	gm. Stanisławów	15	2	13,33
miński	m. Sulejówek	15	2	13,33
mławski	gm. Dzierzgowo	15	1	6,67
mławski	gm. Lipowiec Kościelny	15	0	0,00
mławski	m. Mława	21	3	14,29
mławski	gm. Radzanów	15	3	20,00
mławski	gm. Strzegowo	15	3	20,00
mławski	gm. Stupsk	15	8	53,33
mławski	gm. Szreńsk	15	4	26,67
mławski	gm. Szydłowo	15	2	13,33
mławski	gm. Wieczfnia Kościelna	15	2	13,33
mławski	gm. Wiśniewo	15	3	20,00
nowodworski	gm. Czosnów	15	5	33,33
nowodworski	gm. Leoncin	15	4	26,67
nowodworski	gm. Nasielsk	15	1	6,67
nowodworski	m. Nowy Dwór Mazowiecki	21	6	28,57
nowodworski	gm. Pomiechówek	15	5	33,33
nowodworski	gm. Zakroczym	15	7	46,67
ostrołęcki	gm. Baranowo	15	3	20,00
ostrołęcki	gm. Czarnia	15	2	13,33
ostrołęcki	gm. Czerwin	15	5	33,33
ostrołęcki	gm. Goworowo	15	6	40,00
ostrołęcki	gm. Kadzidło	15	0	0,00
ostrołęcki	gm. Lelis	15	2	13,33
ostrołęcki	gm. Łyse	15	5	33,33
ostrołęcki	gm. Myszyniec	15	3	20,00
ostrołęcki	gm. Olszewo-Borki	15	2	13,33
ostrołęcki	gm. Rzekuń	15	3	20,00
ostrołęcki	gm. Troszyn	15	2	13,33
ostrowski	gm. Andrzejewo	15	2	13,33
ostrowski	gm. Boguty-Pianki	15	2	13,33
ostrowski	gm. Brok	15	4	26,67
ostrowski	gm. Małkinia Górna	15	3	20,00
ostrowski	gm. Nur	15	2	13,33
ostrowski	m. Ostrów Mazowiecka	21	4	19,05
ostrowski	gm. Ostrów Mazowiecka	15	4	26,67
ostrowski	gm. Stary Lubotyń	15	2	13,33
ostrowski	gm. Szulborze Wielkie	15	5	33,33
ostrowski	gm. Wąsewo	15	5	33,33
ostrowski	gm. Zaręby Kościelne	15	2	13,33
otwocki	gm. Celestynów	15	1	6,67
otwocki	m. Józefów	15	8	53,33
otwocki	gm. Karczew	15	9	60,00
otwocki	gm. Kołbiel	15	2	13,33

otwocki	gm. Osieck	15	3	20,00
otwocki	m. Otwock	21	4	19,05
otwocki	gm. Sobienie-Jeziory	15	7	46,67
otwocki	gm. Wiązowna	15	8	53,33
piaseczyński	gm. Góra Kalwaria	21	7	33,33
piaseczyński	gm. Konstancin-Jeziorna	21	8	38,10
piaseczyński	gm. Lesznowola	15	6	40,00
piaseczyński	gm. Piaseczno	23	7	30,43
piaseczyński	gm. Prażmów	15	7	46,67
piaseczyński	gm. Tarczyn	15	4	26,67
płocki	gm. Bielsk	15	2	13,33
płocki	gm. Bodzanów	15	3	20,00
płocki	gm. Brudzeń Duży	15	5	33,33
płocki	gm. Bulkowo	15	2	13,33
płocki	gm. Drobin	15	3	20,00
płocki	gm. Gąbin	15	5	33,33
płocki	gm. Łąck	15	6	40,00
płocki	gm. Mała Wieś	15	2	13,33
płocki	gm. Nowy Duninów	15	1	6,67
płocki	gm. Radzanowo	15	4	26,67
płocki	gm. Słubice	15	6	40,00
płocki	gm. Słupno	15	4	26,67
płocki	gm. Stara Biała	15	1	6,67
płocki	gm. Staroźreby	15	4	26,67
płocki	gm. Wyszogród	15	2	13,33
płoński	gm. Baboszewo	15	3	20,00
płoński	gm. Czerwińsk nad Wisłą	15	2	13,33
płoński	gm. Dzierżążnia	15	8	53,33
płoński	gm. Joniec	15	1	6,67
płoński	gm. Naruszewo	15	1	6,67
płoński	gm. Nowe Miasto	15	2	13,33
płoński	gm. Płońsk	15	4	26,67
płoński	m. Płońsk	21	10	47,62
płoński	gm. Raciąż	15	2	13,33
płoński	m. Raciąż	15	1	6,67
płoński	gm. Sochocin	15	5	33,33
płoński	gm. Załuski	15	1	6,67
pruszkowski	gm. Brwinów	21	6	28,57
pruszkowski	gm. Michałowice	15	6	40,00
pruszkowski	gm. Nadarzyn	15	3	20,00
pruszkowski	m. Piastów	21	8	38,10
pruszkowski	m. Pruszków	23	5	33,33
pruszkowski	gm. Raszyn	15	6	40,00
przasnyski	gm. Chorzele	15	2	13,33
przasnyski	gm. Czernice Borowe	15	0	0,00
przasnyski	gm. Jednorożec	15	3	20,00
przasnyski	gm. Krasne	15	6	40,00
przasnyski	gm. Krzynowłoga Mała	15	7	46,67

przasnyski	m. Przasnysz	15	3	20,00
przasnyski	gm. Przasnysz	15	6	40,00
przysuski	gm. Borkowice	15	6	40,00
przysuski	gm. Gielniów	15	3	20,00
przysuski	gm. Klwów	15	2	13,33
przysuski	gm. Odrzywół	15	5	33,33
przysuski	gm. Potworów	15	1	6,67
przysuski	gm. Przysucha	15	2	13,33
przysuski	gm. Rusinów	15	5	33,33
przysuski	gm. Wieniawa	15	3	20,00
pułtowski	gm. Gzy	15	5	33,33
pułtowski	gm. Obryte	15	1	6,67
pułtowski	gm. Pokrzywnica	15	5	33,33
pułtowski	gm. Pułtusk	21	3	14,29
pułtowski	gm. Świercze	15	6	40,00
pułtowski	gm. Winnica	15	4	26,67
pułtowski	gm. Zatory	15	5	33,33
radomski	gm. Gózd	15	1	6,67
radomski	gm. Ilża	15	3	20,00
radomski	gm. Jastrzębia	15	2	13,33
radomski	gm. Jedlińsk	15	4	26,67
radomski	gm. Jedlnia-Letnisko	15	5	33,33
radomski	gm. Kowala	15	4	26,67
radomski	m. Pionki	21	5	33,33
radomski	gm. Pionki	15	4	26,67
radomski	gm. Przytyk	15	2	13,33
radomski	gm. Skaryszew	15	6	40,00
radomski	gm. Wierzbica	15	4	26,67
radomski	gm. Wolanów	15	3	20,00
radomski	gm. Zakrzew	15	4	26,67
siedlecki	gm. Domanice	15	7	46,67
siedlecki	gm. Korczew	15	4	26,67
siedlecki	gm. Kotuń	15	6	40,00
siedlecki	gm. Mokobody	15	1	6,67
siedlecki	gm. Mordy	15	6	40,00
siedlecki	gm. Paprotnia	15	2	13,33
siedlecki	gm. Przesmyki	15	1	6,67
siedlecki	gm. Siedlce	15	3	20,00
siedlecki	gm. Skórzec	15	1	6,67
siedlecki	gm. Suchożebry	15	2	13,33
siedlecki	gm. Wiśniew	15	5	33,33
siedlecki	gm. Wodynie	15	3	20,00
siedlecki	gm. Zbuczyn	15	3	20,00
sierpecki	gm. Gozdowo	15	3	20,00
sierpecki	gm. Mochowo	15	5	33,33
sierpecki	gm. Rościszewo	15	4	26,67
sierpecki	gm. Sierpc	15	6	40,00
sierpecki	m. Sierpc	15	2	13,33
sierpecki	gm. Szczutowo	15	1	6,67

sierpecki	gm. Zawidz	15	7	46,67
sochaczewski	gm. Brochów	15	6	40,00
sochaczewski	gm. Ilów	15	5	33,33
sochaczewski	gm. Młodzieszyn	15	5	33,33
sochaczewski	gm. Nowa Sucha	15	6	40,00
sochaczewski	gm. Rybno	15	3	20,00
sochaczewski	gm. Sochaczew	15	3	20,00
sochaczewski	m. Sochaczew	21	4	19,05
sochaczewski	gm. Teresin	15	6	40,00
sokołowski	gm. Bielany	15	2	13,33
sokołowski	gm. Ceranów	15	3	20,00
sokołowski	gm. Jabłonna Lacka	15	0	0,00
sokołowski	gm. Kosów Lacki	15	5	33,33
sokołowski	gm. Repki	15	1	6,67
sokołowski	gm. Sabnie	15	3	20,00
sokołowski	gm. Sokołów Podlaski	15	5	33,33
sokołowski	m. Sokołów Podlaski	15	3	20,00
sokołowski	gm. Sterdyń	15	4	26,67
szydłowiecki	gm. Chlewiska	15	5	33,33
szydłowiecki	gm. Jastrząb	15	1	6,67
szydłowiecki	gm. Mirów	15	3	20,00
szydłowiecki	gm. Orońsko	15	5	33,33
szydłowiecki	gm. Szydłowiec	15	4	26,67
Warszawski zachodni	gm. Błonie	21	8	38,10
Warszawski zachodni	gm. Izabelin	15	4	26,67
Warszawski zachodni	gm. Kampinos	15	7	46,67
Warszawski zachodni	gm. Leszno	15	9	60,00
Warszawski zachodni	gm. Łomianki	21	5	23,81
Warszawski zachodni	gm. Ożarów Mazowiecki	15	10	66,66
Warszawski zachodni	gm. Stare Babice	15	5	33,33
węgrowski	gm. Grębków	15	4	26,67
węgrowski	gm. Korytnica	15	4	26,67
węgrowski	gm. Liw	15	5	33,33
węgrowski	gm. Łochów	15	2	13,33
węgrowski	gm. Miedzna	15	5	33,33
węgrowski	gm. Sadowne	15	2	13,33
węgrowski	gm. Stoczek	15	4	26,67
węgrowski	m. Węgrów	15	2	13,33
węgrowski	gm. Wierzbno	15	8	53,33
wołomiński	gm. Dąbrówka	15	5	33,33
wołomiński	gm. Jadów	15	4	26,67
wołomiński	gm. Klembów	15	5	33,33
wołomiński	m. Kobyłka	15	8	53,33
wołomiński	m. Marki	21	7	33,33
wołomiński	gm. Poświętne	15	3	20,00
wołomiński	gm. Radzymin	21	9	42,86

wołomiński	gm. Strachówka	15	10	66,66
wołomiński	gm. Tłuszcz	15	2	13,33
wołomiński	gm. Wołomin	21	4	19,05
wołomiński	m. Ząbki	21	8	38,10
wołomiński	m. Zielonka	15	4	26,67
wyszkowski	gm. Brańszczyk	15	5	33,33
wyszkowski	gm. Długosiodło	15	8	53,33
wyszkowski	gm. Rząśnik	15	4	26,67
wyszkowski	gm. Somianka	15	4	26,67
wyszkowski	gm. Wyszaków	21	3	14,29
wyszkowski	gm. Zabrodzie	15	3	20,00
zwoleński	gm. Kazanów	15	3	20,00
zwoleński	gm. Policzna	15	4	26,67
zwoleński	gm. Przyłek	15	5	33,33
zwoleński	gm. Tczów	15	3	20,00
zwoleński	gm. Zwoleń	15	2	13,33
żuromiński	gm. Biezuń	15	2	13,33
żuromiński	gm. Kuczbork-Osada	15	3	20,00
żuromiński	gm. Lubowidz	15	1	6,67
żuromiński	gm. Lutocin	15	2	13,33
żuromiński	gm. Siemiątkowo	15	4	26,67
żuromiński	gm. Żuromin	15	3	20,00
żyrardowski	gm. Mszczonów	15	2	13,33
żyrardowski	gm. Puszcza Mariańska	15	5	33,33
żyrardowski	gm. Radziejowice	15	6	40,00
żyrardowski	gm. Wiskitki	15	3	20,00
żyrardowski	m. Żyrardów	21	4	19,05
ogółem		4801	1231	25,67